

УДК 657

Левицька С.О., д.е.н., професор, Чернікова О.С., ст. 4 курсу ФЕіП
(Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне)

РОЛЬ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ЕТАПАХ РЕФОРМУВАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Наведені результати дослідження факторів наближення вітчизняної облікової науки до міжнародних стандартів. Визначено основні переваги та недоліки глобалізації обліку.

In the article deals with the researching results of possibility of approaching of domestic accounting to the international standards. Basic advantages and lacks of accounting globalization are certified.

Глобалізація для бухгалтерського обліку є маловивченою. Основне завдання полягає у змістовному визначенні терміна «глобалізація» при використанні його в процесі розвитку бухгалтерського обліку як системи знань, науки та професії при підготовці спеціалістів для професійної діяльності. Термін «глобалізація» ввійшов у науковий обіг у кінці минулого століття. Глобалізація – неминучий (об’єктивний) соціально-економічний процес, який не знищує, а транслює національні особливості на весь світ. Завдяки глобалізації відбувається взаємопроникнення і взаємозбагачення у планетарному масштабі [1]. Для обліку глобалізація – це об’єднання, уніфікація міжнародних бухгалтерських стандартів, ліквідація тих суперечностей, що існують на даний момент між національними стандартами та міжнародними. Вивченням глобалізації облікових процесів займалися такі вітчизняні й зарубіжні вчені, як І. Малишев, О. Бутнік-Сіверський, В. Яценко, В. Сопко, О. Грищенко, О. Губенко, Дж. Маккензі, Дж. Хітчінс та ін.

Світове господарство сьогодні характеризується наднаціональністю ринкового механізму, а це означає, що всі держави світу мають бути активними учасниками процесу глобалізації. Для досягнення позитивних результатів глобалізацію слід проводити на основі державної політики, вона має бути спрямована на вирішення економічних і соціальних проблем суспільства. Бухгалтерський облік є однією із основних складових, за допомогою якої вирішуються економічні та соціальні проблеми суспільства.

Метою дослідження є виявлення ролі глобалізації, з’ясування сутності, наслідків та характеру впливу глобалізації на розвиток та реформування бухгалтерського обліку в Україні.

Об'єкт дослідження – підприємницька діяльність суб'єктів господарювання в сучасних умовах.

Предмет дослідження – основні особливості глобалізації бухгалтерського обліку підприємницької діяльності на засадах МСБО з урахуванням національних особливостей.

Як система знань бухгалтерський облік практично охоплює весь світ. Бухгалтерський облік як система знань є дуже складною наукою і професійною діяльністю. Процес глобалізації бухгалтерського обліку доцільно здійснювати за дворівневою системою. На першому рівні напрямом глобалізації має бути бухгалтерський облік як наука – система знань, на другому – її похідні: освіта, галузеві особливості тощо. Слово «облік» в цілому не має прикладного значення. Воно означає роботу (процес), яка складається з операції спостереження, сприйняття, вимірювання та запису (реєстрації, фіксації) фактів (явищ або подій) природи чи суспільного життя.

Сьогодні словосполучення «бухгалтерський облік» у світовій практиці не містить чіткого змістового значення. Цей термін застосовують тільки Україна, Росія, Білорусь та ін. Раніше це словосполучення означало форму, де здійснюють рахунковий облік, тобто ведуть облік у книзі. У більшості країн використовують термін «рахунковедення». Бухгалтерський облік дуже часто називають мовою бізнесу. Про це свідчать спільність основних загальних ознак науки про мову та бухгалтерський облік (рахунковедення) як мови бізнесу.

За останні 15 років розширення міжнародних зв'язків у вітчизняній фінансово-господарській сфері полегшало налагодження контактів з іноземними партнерами. Залежність економіки України від зовнішньої торгівлі зросла в 1,8 раза, що перевищило середньосвітовий показник у 2,5 раза, і в 2,7 раза – середній показник високорозвинених країн світу [5]. Така динаміка свідчить про те, що наближення нашої системи обліку як мови бізнесу до міжнародних стандартів – це природний процес.

Першим, вихідним принципом побудови бухгалтерського обліку є відображення економіко-правового стану та змін стану самостійної субстанції господарської одиниці – учасника ринку на основі теорії двоїстості (подвійності) як сукупності майнових об'єктів (активів) у вартісному вираженні. За цим принципом у будь-який момент діяльності за даними обліку можна визначити індивідуальну вартість кожного об'єкта (активу), персональне право власності будь-якого суб'єкта, учасника (вкладника, позичальника тощо) (пасиву) та їхню вартісну тотожність (рівняння). Індивідуалізація і персоналізація господарських фактів здійснюється на рахунках, які як принцип характеризується відображенням за всіма характеристиками, визначеними законодавчо, щодо кожного об'єкта (ресурсу) та суб'єкта (правовласника) персонально й кожного процесу (витрат, доходу). Потрібно розуміти, що нині з посиленням впливу глобалізації вітчизняна система бухгалтерського обліку поступово зникає і на її зміну приходиться інша облікова система, яка є новою і не відповідає інтересам і

потреба управління.

В умовах глобалізації виникають й інші користувачі системи бухгалтерського обліку – глобальні. Відповідно до вищезазначеного виникає необхідність у розгляді питання стосовно впливу процесів глобалізації на розвиток бухгалтерського обліку в Україні. На думку вітчизняних науковців, реформування бухгалтерського обліку та приведення його до вимог міжнародних стандартів сприяє його розвитку. Проте існує й інша точка зору: реформування вітчизняного бухгалтерського обліку та його стандартизація відповідно до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку не сприяє як розвитку облікової практики, так і вітчизняної економіки цілому. Поділяючи точку зору останніх, потрібно зазначити, що бухгалтерський облік починає змінюватися на користь глобальних користувачів – світових організацій. При цьому потреби та вимоги до бухгалтерського обліку безпосередніх користувачів – управлінців – залишилися не врахованими, що знижує ефективність управління підприємством [2].

Серед науковців також поширена точка зору, що МСФЗ і Національні П(С)БО призначені для різної мети: перші – для складання звітності, другі – для ведення бухгалтерського обліку. Точка зору вельми поширена, і обґрунтовувати її прийнято твердженням, що міжнародні стандарти – тільки для звіту, але не для обліку, тому що у них немає проведення. Тим часом проведення у МСФЗ є, але наводяться описово. Так само описово вони наводяться і в П(С)БО. А наочно проведення можуть наводитися лише в інструкціях до планів рахунків, якщо останні затверджуються офіційно. МСФЗ і П(С)БО – це стандарти одного порядку, але різних рівнів. Звіту без обліку не буває, і завдання стандартів – спрямовувати і регулювати бухгалтерський облік так, щоб на базі отриманих таким чином даних надати користувачам достовірну, повну та неупереджену інформацію у належно оформлених фінансових звітах. Це і є мета бухгалтерського обліку як на міжнародному рівні, так і на національному. Досягнення цієї мети зумовлюється вибором облікової політики, яка є невід’ємною складовою всього комплексу дій, де останнім етапом є складання пакета фінансової звітності. Питання вибору облікової політики настільки важливе, що у МСФЗ йому відводиться окремий стандарт – IAS 8 Accounting Policies, Changes in Accounting Estimates and Errors [3].

Отже, МСФЗ можна розцінювати як інструмент глобалізації економіки і світових господарських зв’язків. Принципи, закладені в порядок формування звітності згідно МСФЗ, роблять її адекватнішою і здатною відобразити істинний майновий стан організації. У зв’язку з цим цінність МСФЗ важлива не тільки для іноземних, але й для національних інвесторів також [7].

Сьогодні управляти господарством можна тільки на засадах ринкової логічної системи. Вона полягає в дотриманні такої логічної структури бухгалтерської системи, як мова бізнесу:

1. Що я хочу робити на ринку (бізнес-план).

2. Що я фактично зробив (дані книги реєстрації аналітичних і синтетичних рахунків відповідно до принципів обліку).

3. Чи так зробив, як хотів (система контрольних таблиць з визначенням відхилень від планових даних).

4. Що і як робити далі, щоб мати успіх на ринку (система прогнозно-аналітичних таблиць).

До наведеної системи дій власника суспільство додає ще один процес – процес зовнішнього аудиту, тобто перевірку діяльності підприємця уповноваженим спільнотою аудитором (чи так робить учасник ринку, як це передбачають інтереси суспільства, визначені в законах, нормативних документах або наданих суспільством правах). Також важливою ланкою логічної структури є внутрішній аудит та служба контролінгу, які повинні сигналізувати керівництву про основні позитивні зрушення та про причини негативних тенденцій, якщо такі мають місце.

При глобалізації, уніфікації, стандартизації та адаптації термінології бухгалтерського обліку потрібно враховувати, що суспільство юридично поділило бухгалтерську систему обліку на дві самостійні підсистеми: фінансову (обов'язкову), яка будується за визначеними принципами, на основі якої складають фінансову звітність, ведуть податковий облік та здійснюють податкові розрахунки і звіти, та внутрішньогосподарську (необов'язкову). Тобто суспільство надало право власнику вести дві бухгалтерії: фінансову (відкриту), що перевіряється, та внутрішньогосподарську (закриту), яка є комерційною таємницею [1].

Основні переваги Міжнародного бухгалтерського обліку (МБО):

- МБО чітко визначає майновий стан власників підприємства, за балансом підприємства можна визначити організаційно-правову форму підприємства;

- МБО здійснюється не тільки заради забезпечення фіксації господарських операцій, обліку майна підприємства;

- МБО дозволяє здійснювати ефективний фінансовий аналіз підприємства щодо його ліквідності та платоспроможності;

- МБО дає можливість реального прогнозу щодо майбутньої діяльності підприємства;

- методологічно та організаційно бухгалтерський облік на Заході поділяється на фінансовий і управлінський;

- бухгалтерія в західній фірмі бере на себе функції не тільки обліку, а й обов'язки планового та аналітичного відділів, що досягається завдяки високій кваліфікації бухгалтерських кадрів та відповідній методичній базі фінансового та бухгалтерського обліку;

- у розвинутих країнах не існує чіткої регламентації процедурного боку бухгалтерського обліку;

- у розвинутих країнах не існує єдиних форм бухгалтерської звітності навіть в середині країни;

- не існує єдиного національного плану рахунків, потоків інструкцій;
- не існує єдиного методологічного центру, вказівки якого приймалися б до виконання;
- фінансова звітність, яка підготовлена за МСБО, є доступною не тільки для фахівців, а й для широкого кола користувачів [4].

На нашу думку, з урахуванням міжнародного досвіду, можна було б розпочати реформування вітчизняного обліку в наступних напрямках:

- розвиток управлінського обліку;
- створення єдиного методологічного центру, що дозволило б певним чином наблизитись до вирішення проблеми недосконалого законодавства;
- реформування обліку у бюджетних установах;
- зробити фінансову звітність доступною для широкого кола користувачів.

Логічна система бухгалтерського обліку на підприємстві – це об'єднання методів, процедур ведення обліку. Вона індивідуальна для кожного підприємства, оскільки вона прямо залежить і від форми власності, і від статутної діяльності. Як свідчить практика, велику роль відіграє людський фактор, тобто безпосередньо особистості власника, керівника, бухгалтерів, економістів. В Україні облік доволі повільно наближається до міжнародних стандартів. Таким чином, українське підприємництво все ще знаходиться під впливом світової економічної кризи, що характеризується падінням рівня збуту, зменшенням обсягу експортно-імпортних операцій, відповідно це призводить до кризи у сфері співробітництва з іноземними контрагентами. Іноземні інвестиції та іноземні партнери давно визнані тим фактором, що допоможе українській економіці вийти із застою. Саме тому і облік, і звітність у підприємницькому секторі повинні бути максимально наблизеними до міжнародних стандартів для полегшення знаходження спільної мови з діловими партнерами з-за кордону.

1. Сопко В. Глобалізаційні процеси та їх вплив на бухгалтерський облік // Бухгалтерський облік і аудит. – Київ, 2009. – №10. – С. 2-11. 2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ev.nuos.edu.ua/content/problemi-rozvitku-bukhgalterskogo-obl%D1%96ku-v-umovakh-global%D1%96zats%D1%96i>
3. Грищенко О.В., Гузенко О.В. Проблеми розвитку бухгалтерського обліку в умовах глобалізації.
4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dtk.com.ua/show/1cid02519.html>
5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.org.ua/book/90/2645.html>
6. Мазур І. Фінансова глобалізація як один із основних чинників світового господарства // Вища школа. – К., 2008. – С. 34-45.
7. Єфіменко В.І., Лук'яненко Л.І. Облік у зарубіжних країнах. – К.: КНЕУ, 2005. – 200с.
8. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=92410&cat_id=92408

Рецензент: д.е.н., проф. Павлов В.І. (НУВГП)